

HUKUK MUHAKEMLERİ KANUNUNA GÖRE İHTİYATİ TEDBİRİN UYGULANMASINI TALEP ETME ZORUNLULUĞU

Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÖKSU*

GİRİŞ

2011 yılında yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, diğer konuların yanı sıra, ihtiyati tedbirler bakımından da çok önemli bazı değişiklikler getirmiştir. Bu çerçevede ihtiyati tedbir kurumu hakkındaki hükümler, büyük ölçüde, İcra ve İflas Kanununda düzenlenmiş olan ihtiyati haciz kurumunun ilişkin hükümler ile benzer hale getirilmiştir. Bu değişiklikler birkaç kategoride özetlenebilir¹. Öncelikle dava açılmadan önce istenecek olan ihtiyati tedbirler bakımından 1086 sayılı Kanunda yer alan “*en az masrafla ve en çabuk ifası mümkün olan yer*” kuralından vazgeçilmiş ve yetki (ile görev) bakımından genel kurallara atıf yapılmış (HMK m. 390/1); ayrıca ihtiyati tedbir kararında bulunması gerekenler daha açık şekilde düzenlenmiştir (HMK m. 391/2). Bunun dışında eski Kanunun 101. maddesindeki sayma usulünden vazgeçilmiş ve ihtiyati tedbirin nasıl ve ne şekilde olacağı (eski Kanunun 103. madde düzenlemesinde olduğu gibi) mahkemenin takdirine bırakılmıştır (HMK m. 391/1).

* Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

¹ İhtiyati tedbirler bakımından 6100 sayılı Kanun ile getirilen değişikliklerin ayrıntılı incelemesi hakkında bkz. **Selçuk Öztekin**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Geçici Hukuki Koruma Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı X (İzmir/1-2 Ekim 2012), Ankara 2013, s. 428-461; Ramazan **Arslan**, Hukuk Muhakemeleri Kanununun Geçici Hukuki Korumalar Konusunda Getirdiği Yenilikler, Bankacılar Dergisi, Şubat 2013, s. 7-27; Taylan Özgür **Kiraz**, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Getirilen Yenilikler, Ankara 2012, s. 77-82.

6100 sayılı Kanun ile ihtiyati tedbir hakkında verilen karara hangi hallerde itiraz edilebileceği (yine ihtiyati hacze paralel olarak) düzenlenmiş ve bu itiraz hakkındaki karara karşı kanun yoluna başvurma imkânı getirilmiştir (HMK m. 394). Bu imkân, Kanun yürürlüğe girdikten sonra, henüz istinaf hükümleri yürürlüğe girmediği için temyiz kanun yolu olarak uygulanmış; ancak Yargıtay, farklı dairelerin farklı yönde kararlar vermeye başlaması üzerine 21.02.2014 tarihinde verdiği içtihadı birleştirme kararı ile söz konusu kanun yolunu kapamıştır². Bu sebeple istinaf hükümleri yürürlüğe girinceye veya bu konuda farklı bir kanuni düzenleme yapıncaya kadar ihtiyati tedbir bakımından (1086 sayılı Kanun uygulamasında olduğu gibi) itiraz dışında bir kanun yoluna başvurulamayacaktır. Bunların yanı sıra, yeni Kanun ile ihtiyati tedbire muhalefetin cezası daha açık şekilde düzenlenmiş (HMK m. 398) ve ihtiyati tedbirin hükmün verilmesiyle birlikte ortadan kalkması yerine, hükmün kesinleşmesine kadar devam etmesi varsayılan kural haline getirilmiştir (HMK m. 397/2).

Yukarıda bahsettiğimiz hususların yanı sıra, 6100 sayılı Kanun, çalışmamızın da konusunu oluşturan ve yine çok büyük önem taşıyan bir değişikliği daha içermektedir. Buna göre ihtiyati tedbirlerde de, ihtiyati hacizlerde (İİK m. 261) olduğu gibi belirli bir süre içerisinde kararın uygulanmasının talep edilmesi zorunlu kılınmıştır (HMK m. 393/1). 1086 sayılı Kanun zamanında bu yönde bir hüküm bulunmadığı, yani ihtiyati tedbir kararı verildikten sonra uygulama bakımından bir zaman kısıtlaması olmadığı için, kararı veren mahkeme uygulama talebini bir süreye bağlamamışsa³ ve HUMK 109. madde çerçevesinde tamamlayıcı merasim gerçekleştirilmiş, yani dava açılmış ise, tedbir varlığını sürdürmekte ve dolayısıyla da her zaman (en azından

² Yargıtay İçtihatları Birleştirilme Hukuk Genel Kurulu, 21.02.2014, 2013/1 E., 2014/1 K., Resmi Gazete 17.04.2014/28975. Bu konu ve söz konusu kararın ayrıntılı eleştirisi hakkında bkz. Ahmet **Başözen**, Güncel Yargıtay Kararları ve Yargıtay İBK Işığında İhtiyati Tedbir Kararlarının Temyizi Sorunu, Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan, Ankara 2014, s. 463-521.

³ Baki **Kuru**, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Altıncı Baskı, Cilt IV, İstanbul 2001, s. 4336; Muhammet **Özekes**/Evrin **Erişir**, Konusu Para Alacağı Olan Geçici Hukuki Korumaların Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi, Legal Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi, 2006/3, Sayı 5, s. 1265.

hüküm verilmeye kadar) icrası mümkün olabilmekteydi⁴. Yeni Kanunla birlikte ihtiyati tedbir prosedürü bakımından aşamaların daha net bir şekilde ayrıldığı görülmektedir. Bu çerçevede önce ihtiyati tedbir kararı verilecek, bu kararın verilmesi üzerine Kanunun tespit ettiği süre içerisinde tedbirin uygulanması talep edilecek ve tedbir uygulanacak, tedbirin uygulanmasının talep edildiği tarihten itibaren ise tamamlayıcı merasim (ya da TBMM Adalet Komisyonu tarafından tercih edilen yeni ifade ile “tamamlayıcı işlemler”) bakımından süre başlayacaktır. Her iki aşama bakımından da Kanunda belirlenmiş olan süreler içerisinde istenilen işlemler yapılmazsa tedbir kararı (ve uygulanmışsa tedbir) kendiliğinden kalkacaktır. Ayrıca ihtiyati tedbire itiraz süresi de yine tedbirin uygulanması (veya tutulan tutanağın tebliği) ile başlar (HMK m. 394).

Söz konusu zorunluluğun ihtiyati haciz bakımından zaten uygulanıyor olması, ihtiyati tedbirler bakımından bir sorun yaratmayacağını göstermektedir. İhtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kurumları, konumuz bakımından iki büyük farklılık içermektedir. Bunlardan birincisi ihtiyati haczin niteliği gereği teminat amaçlı olması, ihtiyati tedbirin ise teminatın yanı sıra ifa veya düzenleme amaçlı olarak da konulabilmesi⁵; ikincisi ise ihtiyati haczin icra dairesi tarafından yerine getirilecek olmasına karşılık ihtiyati tedbirin, bazı durumlarda, icra dairesi yerine bizzat kararı veren mahkeme (yazı işleri müdürü) tarafından da yerine getirilebilir olmasıdır. Biz de bu makalede ihtiyati tedbirin hangi amaçlarla konulabileceğini ve dolayısıyla da ne gibi hukuki etkiler meydana getirebileceğini açıklayıp, Kanunun 363. maddesinin birinci fıkrasındaki zorunluluğun istisnasız tüm ihtiyati tedbirler bakımından uygulanmasının gerekip gerekmediğini ortaya koymaya çalışacağız.

⁴ Haluk **Konuralp**, Medeni Usul Hukuku, Eskişehir 2006, s. 249; Ejder **Yılmaz**, Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri, Cilt I, Ankara 2001 (Kısaltması: Yılmaz-Tedbirler I), s. 934.

⁵ **Yılmaz**, Tedbirler I, s. 170; **Erişir**, s. 351; Hakan **Pekcanitez**, Milletlerarası Tahkim’de Geçici Hukuki Koruma Önlemleri, Milletlerarası Tahkim Semineri, Ankara 2003, s. 132; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 1019; Evrim **Erişir**, Geçici Hukuki Korumanın Temelleri ve İhtiyati Tedbir Türleri, İstanbul 2013, s. 228. Ancak hemen belirtmemiz gerekir ki *Erişir*, aşağıda da açıklayacağımız üzere amaç kıstasından değil, tedbirin yarattığı hukuki etki kıstasından hareketle eda etkisi, teminat etkisi ve düzenleme etkisi ifadelerini kullanmaktadır.

I. Genel Olarak İhtiyati Tedbir, İhtiyati Tedbir Kararı ve Bunların Hukuki Nitelikleri

İhtiyati tedbir, daha önce doktrin ve uygulamada kabul edilmekte ve kullanılmakta olan ve 6100 sayılı Kanunun Onuncu Kısımının başlığı olarak Kanunda da yazılı hale gelen “geçici hukuki korumalar”ın bir türüdür. İhtiyati tedbir HMK’nda düzenlendiği için, buna kılavuz bir geçici hukuki koruma olarak bakmak uygun olacaktır; nitekim herhangi bir kanuni düzenleme ile uyuşmazlık konusu bakımından başka bir geçici hukuki koruma yolu (örneğin para alacakları bakımından ihtiyati haciz) öngörülmemiş olan hallerde ilgili taraf, Kanunun aradığı şartların bulunması halinde ihtiyati tedbir yoluna başvurabilecektir. Özel kanunlar açıkça ihtiyati tedbire de atıf yapmış olabilir (örn. İİK m. 72/2); böyle bir durumda önce söz konusu özel kanun hükümleri uygulanacak, özel kanunun düzenlemediği hususlar bakımından ise HMK’ndaki ihtiyati tedbire ilişkin hükümler esas alınacaktır⁶.

Kanun koyucu ihtiyati tedbirin bir tanımını yapmamış, ancak tanıma çok yaklaşır şekilde ihtiyati tedbirin varlık şartını ifade etmiştir. Buna göre, “*mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebilir*” (m. 389/1). Bu hüküm ve ihtiyati tedbirin diğer unsurlarından hareketle ihtiyati tedbir, mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde başvuru ve uyuşmazlık tam olarak çözülmeksizin uyuşmazlık konusu hakkın korunması veya ortaya çıkabilecek zararın önlenmesi amacıyla mahkeme tarafından konulan, geçicilik arz eden ve Kanunda belirlenmiş olan merci tarafından yerine getirilen bir hukuki koruma yolu olarak tanımlanabilir⁷.

⁶ Bilge Umar, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2014 s. 1134; Arslan, s. 8.

⁷ Diğer bazı ihtiyati tedbir tanımları için bkz. Erişir, s. 135-137; Nevhis Deren-Yıldırım, Haksız Rekabet Hukuku ile Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku’nda İhtiyati Tedbirler, 2.

İhtiyati tedbir, diğer geçici hukuki koruma yolları ile hem benzerlikler hem de farklılıklar içermektedir. İhtiyati tedbirin her bir geçici hukuki koruma yolu ile olan benzerlik ve farklılıkları bu çalışmanın kapsamını aşacağı için bunlara tek tek değinmeyeceğiz; ancak konumuz bakımından özellik taşıması sebebiyle ihtiyati tedbir ve diğer bir geçici hukuki koruma yolu olan ihtiyati haciz arasındaki ilişkienden bir sonraki başlıkta bahsedeceğiz.

Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre bir konuda ihtiyati tedbir kararı verilebilmesi için bir talep olması şarttır⁸. Mahkeme, tasarruf ilkesi gereğince ilgili kişinin talebi üzerine harekete geçebilir. Talebin kabul edilebilmesi için Kanunun 389. maddesinde belirtilmiş olan ihtiyati tedbir sebebinin de bulunması gerekir. Ayrıca mahkeme tarafından ihtiyati tedbir kararı verilebilmesi için, talepte bulunan kişinin (veya tarafın) gerçekleştireceği bir yaklaşık ispat faaliyeti sonucunda hâkimin yaklaşık bir kanaate ulaşmış olması gerekir (HMK m. 390/3).

İhtiyati tedbir talebi üzerine mahkeme ihtiyati tedbirin kabulü yönünde bir karar verirse, bu kararın hukuki niteliğinin ne olduğu da önem taşımaktadır. Türk hukukunda mahkemenin verdiği kararlar genellikle ara karar - geçici karar olarak sınıflandırılmakla birlikte⁹, doktrinde farklı yönlerde sınıflandırmalar bulunduğu da görülmektedir¹⁰. ÖZEKES ara karar - nihai

---

Baskı, İstanbul 2002, s. 4; Hakan **Pekcanitez**/Oğuz **Atalay**/Muhammet **Özekes**, Medeni Usul Hukuku, 14. Baskı, Ankara 2013, s. 1018; Baki **Kuru**/Ramazan **Arslan**/Ejder **Yılmaz**, Medeni Usul Hukuku, 25. Baskı, Ankara 2014, s. 558; **Yılmaz**, Tedbirler I, s. 178.

⁸ **Erişir**, s. 176.

⁹ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 804; Saim **Üstündağ**, Medenî Yargılama Hukuku, 7. Baskı, İstanbul 2000, s. 788; Yavuz **Alangoya**/Kamil **Yıldırım**/Nevhis **Deren-Yıldırım**, Medenî Usul Hukuku Esasları, 8. Baskı, İstanbul 2012, s. 435; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, s. 449; Abdurrahim **Karlı**, Medeni Muhakeme Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 2012, s. 417; Ömer **Ulukapı**, Medeni Usul Hukuku, Konya 2014, s. 177.

¹⁰ Örneğin *Belgesay* kararları niteliklerine göre çoklu bir ayrıma tabi tutmakta (muvak-kat kararlar, tahkikat kararları, hadise kararları, esas kararları) ve ihtiyati tedbire ilişkin kararları muvakkat kararlar içerisinde değerlendirmektedir (Mustafa R. **Belgesay**, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 3. Cilt, 3. Baskı, İstanbul 1950, s. 171). *Ansay* da genel olarak nihai kararlardan bahsetmekte, ayrıca uygulamada ara kararı kavramına rastlandığını da ifade etmektedir (Sabri Ş. **Ansay**, Hukuk Yargılama Usulleri, Yedinci Baskı, Ankara 1960, s. 150).

karar ayırımına ek olarak nihai kararları da geçici ve gerçek nihai kararlar olarak ikiye ayırmakta ve ihtiyati haciz (geçici hukuki koruma) kararlarının geçici nitelikte nihai kararlar olduğunu ifade etmektedir¹¹. Konumuzun sınırlarını aşacağı için bu tartışmalara yer vermiyor ve bizim de bu görüşe katıldığımızı ifade etmekle yetiniyoruz¹².

II. İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz Arasındaki İlişki

2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 257 vd. maddelerinde düzenlenmiş olan ihtiyati haciz, kavramsal ve tarihsel olarak ihtiyati tedbirin özel bir türü olmakla birlikte¹³; pozitif hukuk bakımından bir ihtiyati tedbir türü olarak değil, bir üst kavram olan geçici hukuki koruma yollarına dâhil olan bağımsız bir hukuki koruma yolu olarak kabul edilmektedir¹⁴. İhtiyati haczi ihtiyati tedbirden ayıran en önemli fark, konu bakımından kendisini göstermektedir. Buna göre, “*rehinle temin edilmemiş ve vadesi gelmiş bir para borcunun alacaklısı, borçlunun yedinde veya üçüncü şahısta olan taşınır ve taşınmaz mallarını ve alacaklarıyla diğer haklarını ihtiyaten haczettirebilir*” (İİK m. 257). Görüldüğü üzere, ihtiyati haciz sadece para (veya teminat) alacakları bakımından söz konusu olabilir. Para alacakları bakımından özel bir yol olarak ihtiyati haciz getirildiği için, bu şekilde bir alacağımı güvence altına almak isteyen bir kişinin ihtiyati tedbir yoluna başvuramaması doktrin ve uygulamada kabul edilmektedir¹⁵.

¹¹ Muhammet **Özekes**, İcra İflas Hukukunda İhtiyati Haciz, Ankara 1999 (Kısaltması: **Özekes-İhtiyati Haciz**) s. 234; **Özekes/Erişir**, s. 1268. *Boran Güneysu* ve *Erişir* de bu görüşe katılmaktadırlar (Nilüfer **Boran Güneysu**, Medeni Usul Hukukunda Karar, Ankara 2014, s. 170-171; **Erişir**, s. 165-166). Ayrıca iflasın ertelenmesi bakımından aynı yöndeki görüş için bkz. İbrahim **Ermenek**, İflasın Ertelenmesi, 2. Baskı, Ankara 2010, s. 128.

¹² Bu konudaki görüş ve tartışmalar hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. **Erişir**, s. 165 vd.; **Boran Güneysu**, s. 166-172.

¹³ **Özekes**, İhtiyati Haciz, s. 54.

¹⁴ Hakan **Pekcanitez/Oğuz Atalay/Meral Sungurtekin Özkan/Muhammet Özekes**, İcra ve İflas Hukuku, 11. Bası, Ankara 2013, s. 512; **Yılmaz**, Tedbirler I, s. 172-173. Aksi yönde **Üstündağ**, Usul, s. 582; Timuçin **Muşul**, Medenî Usul Hukuku, 3. Bası, Ankara 2012, s. 610.

¹⁵ **Özekes** ve *Erişir*, bu durumu “*Denilebilir ki, bir hak ihtiyati haciz ile temin edilmeye elverişli olmadığı sürece, ihtiyati tedbirle temin edilmeye elverişlidir*” ifadesi ile özetlemektedirler (**Özekes/Erişir**, s. 1246).

İhtiyati haciz konu bakımından çok ciddi bir şekilde sınırlandırılmışken, ihtiyati tedbirde bu şekilde genel bir konu sınırlandırılması bulunmamaktadır. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere ihtiyati tedbir bu konudaki genel düzenleme olduğu için, dava edilmeye ve yerine getirilmeye müsait olan her konuda bir ihtiyati tedbir konulması kural olarak mümkündür¹⁶. 6100 sayılı Kanunla ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz yolları arasındaki usule ilişkin farklar ciddi şekilde azaltılmıştır. Bu sebeple her iki yol bakımından da büyük ölçüde benzer bir prosedür söz konusudur. Görevli ve yetkili mahkemeye yapılacak olan talep sonrasında, gerektiğinde karşı taraf da dinlenilmeden ve yaklaşık ispat faaliyeti sonucunda bir karar verilecek, bu karara karşı bir itiraz ve itiraza karşı kanun yolu söz konusu olacaktır. Kanun yolu bakımından ihtiyati hacizde temyiz uygulanmakla birlikte, ihtiyati tedbir bakımından Yargıtay'ın yukarıda bahsettiğimiz 2014 tarihli İBK'sı sebebi ile en azından bölge adliye mahkemeleri faaliyete başlayıncaya kadar herhangi bir kanun yolu mekanizması söz konusu olmayacaktır.

Her iki yolda da kararın olumlu olması üzerine ilgili taraf, Kanunun belirttiği süre içerisinde (HMK m. 393'e göre bir hafta, İİK m. 261'e göre on gün) kararı uygulayacak olan mercie başvurarak kararın uygulanmasını talep etmek ve yine belirlenmiş olan süre içerisinde ihtiyati tedbir veya ihtiyati haczi tamamlayan merasimi yerine getirmek zorundadır. Bu hususta her iki yol bakımından bazı farklar bulunmaktadır. Öncelikle başvurulacak olan merci ihtiyati haciz bakımından icra dairesi iken, ihtiyati tedbirde mahkeme, kararında belirtmek suretiyle, tedbirin uygulanmasında, yazı işleri müdürünü görevlendirmiş olabilir (HMK m. 393/2).

İki yol arasında, tamamlayıcı merasim (ya da HMK'ndaki ifade ile tamamlayıcı işlemler) bakımından da önemli bazı farklılıklar bulunmaktadır. İİK'nun 264/1 hükmüne göre, "*dava açılmadan veya icra takibine başlanmadan evvel ihtiyati haciz yaptırmış olan alacaklı; haczin tatbikinden, haciz giyabında yapılmışsa haciz tutanağının kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde ya takip talebinde (Haciz veya iflas) bulunmaya veya dava açmaya mecburdur*". HMK'nun 397/1 maddesine göre "*ihtiyati tedbir kararı dava açılmasından önce verilmişse, tedbir talep eden, bu kararın uygulanmasını talep ettiği tarihten itibaren iki hafta içinde esas hakkındaki*

¹⁶ Erişir, s. 182-188.

davasını açmak ve dava açtığına ilişkin evrakı, kararı uygulayan memura ibrazla dosyaya koydurmak ve karşılığında bir belge almak zorundadır”. Bu iki hüküm arasında süre, sürenin başlaması ve başvurulabilecek yol veya yollar bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Bunlardan sürenin başlaması hususu konumuzu özellikle ilgilendirmektedir. Buna göre, tamamlayıcı işlemler bakımından ihtiyati hacizde sürenin başlaması için haczin gerçekleştirilmiş olması gerekirken, ihtiyati tedbirde talebin yapılmış olması yeterlidir. Her iki yolda da söz konusu zorunluluğa uyulmaması halinde tedbir veya haczin kalkması söz konusu olur.

Yukarıda giriş kısmında ifade ettiğimiz gibi, konumuz bakımından ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbir bakımından iki temel farklılık bulunmaktadır. İhtiyati tedbirler, bir alt başlıkta açıklayacağımız üzere teminat, ifa veya düzenleme amacına yönelik olarak konulabilirler¹⁷. İhtiyati haciz ise sadece teminat amaçlı olarak konulabilir¹⁸. Düzenleme amaçlı ihtiyati haciz zaten niteliği gereği mümkün değildir; ifa amaçlı ihtiyati haciz ise, ihtiyati haczin geçici niteliğine aykırı olur. İkinci önemli fark ise, ihtiyati haczi icra dairesinin yerine getirecek olması, ihtiyati tedbirin uygulanmasında ise mahkemenin kararında belirtmiş olması halinde, icra dairesi yerine, (mahkeme) yazı işleri müdürünün görevlendirilmiş olabilmesidir. Her iki fark birlikte ele alındığında, ihtiyati hacizde konumuz bakımından bir tartışma veya sorun olmaması olağandır, zira ihtiyati haciz koyduran tarafın bu haczin uygulanmasını (on gün içerisinde) icra dairesinden talep etmesinin zorunlu olduğu yönünde bir tereddüt olamaz. Asıl sorun aşağıda anlatacağımız üzere mahkemenin bazı ihtiyati tedbirlerin icrası bakımından aracı işlem yapabilmemesinde yatmaktadır.

III. İhtiyati Tedbirin Konuluş Amacına Göre Sınıflandırılması ve Tedbirin Uygulanmasını Talep Etme Zorunluluğunun Tedbir Türlerine Göre Uygulanırlığı

Doktrin ve uygulamada kabul edildiği üzere ihtiyati tedbirler konuluş amacına yönelik olarak teminat amaçlı ihtiyati tedbirler, ifa (veya eda)

¹⁷ Yılmaz, Tedbirler I, s. 170; Erişir, s. 351; Pekcanitez, s. 132; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 1019.

¹⁸ Özekes, İhtiyati Haciz, s. 60, Özekes/Erişir, s. 1247.

amaçlı ihtiyati tedbirler ve düzenleme amaçlı ihtiyati tedbirler olarak sınıflandırılmaktadır¹⁹. ERİŞİR ise söz konusu ayrıma katılmakta, ancak ayırmadaki kıstasın amaç değil, uygulanacak olan tedbirin göstereceği etki olması gerektiğini ifade etmektedir²⁰. Konumuz bakımından değerlendirildiğinde biz de Yazar'a katılmaktayız. Zira kanımızca da önemli olan tedbirin konulmasındaki amaç değil, konulan tedbirin uygulanması halinde yaratacağı etki olmalıdır. Ancak hemen belirtmemiz gerekir ki, bu ayırım sadece teorik bir ayırımdır, Türk hukukunda ihtiyati tedbirlerin bu şekilde farklı türleri bulunmamaktadır²¹. Bu bağlamda, konulabilecek her bir ihtiyati tedbirin, diğer bir ihtiyati tedbirden farklı olduğu ifade edilebilir. Örneğin tapuya konulacak bir serh ile dava konusu malın yediemine teslim edilmesi aynı amaca yönelik (teminat) farklı ihtiyati tedbirler olmakla birlikte aynı hükümlere tabi olacaktır. Benzer şekilde, tedbir nafakası (ifa) ile geçici iş ilişkisi kurulması (düzenleme) farklı amaçlara yönelik farklı tedbirler olmasına rağmen yine aynı hükümlere tabi olacaklardır. Nitekim HMK, ihtiyati tedbirleri düzenlerken, tedbirin konuluş amacına veya türüne göre bir ayırım yapmamış, talep, şartlar, karar usulü, itiraz ve kanun yolu, kararın uygulanmasını talep etme zorunluluğu, tamamlayıcı işlemler, değiştirilme veya ortadan kaldırılma ve tazminat bakımından tüm ihtiyati tedbir halleri bakımından aynı hükümleri getirmiştir. Bu sebeple amaca yönelik olarak yapılan ayırımın, dava çeşitlerinde olduğu gibi gerçek bir ayırım olmadığını, salt teorik bir ayırım olduğunu unutmamak gerekir.

İhtiyati tedbir yukarıdaki amaçlara yönelik olarak konulabilmekle birlikte, verilen tedbir kararının “dava sonucunu öne alacak” bir sonuç doğurması gerekir²². Bu kural doktrin ve uygulamada “asıl uyumsuzluğu çözecek nitelikte olmama” şeklinde de ifade edilmektedir²³. İkinci ifade, 6100 sayılı Kanun TBMM Adalet Komisyonu önüne gelmeden önce 391. maddenin (Tasarıdaki 397. madde) metninde de bulunurken, Adalet Komisyonu

¹⁹ **Yılmaz**, Tedbirler I, s. 170; **Erişir**, s. 351; **Pekcanitez**, s. 132; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 1019.

²⁰ **Erişir**, s. 349.

²¹ Aynı yönde **Erişir**, s. 505.

²² **Arslan**, s. 13.

²³ **Kuru/Arslan/Yılmaz**, 561; **Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 406.

çalışması sırasında madde metninden gerekçe gösterilmeden çıkarılmıştır²⁴. Ancak bu ifadenin madde metninde olmaması söz konusu kuraldan vazgeçildiği anlamına gelmemelidir; zira doktrinde bu yönde neredeyse bir fikir birliği mevcuttur²⁵.

Giriş bölümünde de belirttiğimiz üzere, 6100 sayılı HMK ile ihtiyati tedbirler bakımından yapılan en önemli değişikliklerden birisi Kanunun 393. maddesinin birinci fıkrasında bulunan tedbirin uygulanmasını talep etme zorunluluğudur. Buna göre, “*ihtiyati tedbir kararının uygulanması, verildiği tarihten itibaren bir hafta içinde talep edilmek zorundadır. Aksi hâlde, kanuni süre içinde dava açılmış olsa dahi, tedbir kararı kendiliğinden kalkar*”. Burada belirlenmiş olan bir haftalık süre kanuni ve hak düşürücü bir süredir²⁶. Süre Kanunda düzenlenmiş olan kesin ve usule ilişkin bir süre olduğu için, sürenin kaçırılması halinde eski hale getirme hükümlerinden (HMK m. 95 vd.) yararlanılabilmesi gerekir. Kanunun emrettiği işlem (yani ihtiyati tedbirin uygulanması talebi) bu sürede yapılmadığı takdirde ihtiyati tedbir kendiliğinden kalkar. Kanun koyucu burada ihtiyati tedbiri koyduran kişinin üzerine düşen sorumluluk bakımından talebi yeterli görmüş, tedbirin fiilen uygulanmasını, tarafın bu yönde yapabileceği bir şey bulunmadığı için zorunlu kılmamıştır²⁷.

²⁴ Ejder **Yılmaz**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2014 (Kısaltması: **Yılmaz**, Şerh), s. 1670.

²⁵ **Kuru/Arslan/Yılmaz**, s. 561; **Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 406. Umar ise bu ilkeye katılmakla birlikte ilkenin uygulamasının istisnasız olmadığını ifade etmektedir (**Umar**, s. 1139-1142). **Pekcanitez**, **Atalay** ve **Özeker** bu ilke bağlamında düzenleme amaçlı tedbirler bakımından önemli olan şeyin, “*istikbale matuf, yani esas kararlar kaldırılmayacak veya değiştirilemeyecek şekilde çözümleneceği bir kararın verilmesi*” olduğunu ifade etmektedirler (**Pekcanitez/Atalay/Özeker**, s. 1019-1020).

²⁶ (İhtiyati tedbiri tamamlayan işlemler için getirilmiş ve kanımızca aynı nitelikte olan süre bakımından) **Deren-Yıldırım**, s. 132-133.

²⁷ HMK 393/1 hükmünün Hükümet Gerekçesi: “*İhtiyatî tedbirin uygulanması bakımından 1086 sayılı Kanunda açık bir süre öngörülmemiştir. Oysa, ihtiyatî hacizde uygulama için bir süre kabul edilmiştir. Geçici hukukî koruma niteliğindeki ihtiyatî tedbirin çok uzun süre uygulanmadan ayakta kalması, kötüye kullanıma açık bir durum ortaya çıkarmakta ve bu hâl tedbir alma amacına da aykırı düşmektedir. Bu sebeple, maddenin birinci fıkrasında, tedbirin belirli bir süre içinde uygulanması, aksi hâlde tedbir kararının kendiliğinden kalkması kabul edilmiştir. Tedbirin gereğinin bir an önce yerine*

İfa veya teminat amaçlı (veya etkili) ihtiyati tedbirler mutlaka yerine getirilmesi (icra edilmesi) gereken tedbirler oldukları için, bunlar bakımından HMK m. 393/1'deki zorunluluğun var olduğu hakkında bir tereddüt olması gerekir. Tedbir icra dairesi yerine mahkeme yazı işleri müdürü tarafından yerine getirilecek olduğunda da talep zorunluluğu devam etmektedir. Buna göre tedbir kararında mahkeme tedbirin uygulanmasında yazı işleri müdürünü görevlendirdiğini belirtmiş ise, ilgili taraf kararın verilmesinden itibaren bir hafta içinde mahkemeye başvurarak tedbirin uygulanmasını talep etmek zorundadır. Kararda bu yönde bir ifade bulunmuyorsa o zaman da aynı süre içerisinde icra dairesine başvurarak aynı talepte bulunmalıdır. Her iki ihtimalde de süre, Kanunun açık lafzı sebebiyle, kararın tebliği ile değil, verilmesi ile başlar²⁸.

Düzenleme tedbirleri bakımından ise durum farklılık arz etmektedir. İfa ve teminat tedbirleri yarattıkları etki bakımından eda hükümlerine benzerken, düzenleme tedbirleri yarattıkları etki bakımından inşai (yenilik doğuran) hükümlere benzemektedir. İnşai hükümler, eda hükümlerinin aksine, kural olarak icrası gerekmeyen hükümlerdir. İnşai davalar sonunda verilmiş olan inşai hükümler, kesinleşmeleri ile birlikte bir hukuki durum yaratır veya onu ortadan kaldırır ya da söz konusu hukuki durumda bir değişiklik meydana getirirler²⁹. İnşai hükmün etkisi kendiliğinden olduğu için, verilen hükmün icra dairesi tarafından yerine getirilmesi (kural olarak) söz konusu olmaz. Buna göre düzenleme tedbirlerinin de kıyasen kendiliğinden sonuç doğuracakları düşünülebilir. Düzenleme tedbirleri, genellikle bir inşai dava sıra-

---

getirilmesini sağlamak için, tedbir kararını alan, asıl davasını açmış ancak süresinde uygulamamışsa bu durumda da tedbirin kalkması öngörülmüştür. Tedbirin ayakta kalması için, süresinde uygulanmasının talep edilmesi yeterli sayılmıştır. Zira, taraf üzerine düşeni yaptıktan sonra, ilgili merciin geç uygulamış olması durumunda taraf aleyhine bir sonuç doğmamalıdır” (Yılmaz, Şerh, s. 1680, dn. 26).

²⁸ “... 6100 Sayılı HMK'nun 393. maddesinin (1) fıkrasında “İhtiyati tedbir kararının uygulanması, verildiği tarihten itibaren bir hafta içinde talep edilmek zorundadır. Aksi halde, kanuni süre içinde dava açılmış olsa dahi, tedbir kararı kendiliğinden kalkar” hükmü getirilmiş olup, bir haftalık sürenin başlaması için kararın tebliği şartı öngörülmemiştir...” (11. HD E.2012/12760 K.2012/14961, T. 03/10/2012, HUKUKTÜRK İçtihat Bankası). Aynı yönde Yılmaz, Şerh, s. 1681; aksi yönde Özbek, s. 444.

²⁹ Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Altıncı Baskı, Cilt II, İstanbul 2011, s. 1472; Ergun Önen, İnşai Dava, Ankara 1981, s. 195.

sında verildikleri için, dava sonucunun öne alınmaması kuralının büyük ölçüde ihlali sonucunu doğurmaktadır. Nitekim örneğin bir dernek yönetim kurulu kararının iptali için bir dava açılmış ve bu davada kurul kararının tedbirene durdurulmasına karar verilmişse, dava sonucu öne çekilmiş olur. Bu çerçevede söz konusu karar örneğinin dernek genel kurulunun toplanmasına ilişkin ise, tedbir devam ettiği müddetçe genel kurulun yapılmaması gerekir; aksi takdirde tedbire muhalefet söz konusu olacaktır. İşte böyle bir durumda mahkemenin tedbir kararı vermesi yeterli midir, yoksa bunun da en azından mahkeme tarafından yerine getirilmesi gerekir mi sorusu ortaya çıkmaktadır.

Bu çerçevede iki görüş söz konusu olabilir: Birinci ihtimalde düzenleyici tedbir kararının inşaî hükme benzediği için kendiliğinden sonuç yaratacağı, mahkeme veya icra dairesi tarafından ayrıca uygulanması gerekmediği; dolayısıyla da bu yönde Kanunun m. 393/1 hükmündeki zorunluluğun uygulanmayacağı ifade edilebilir. İkinci ihtimalde ise, yukarıda da belirttiğimiz üzere kanun koyucunun ihtiyati tedbirler bakımından sınıflandırma yapmadan bir düzenleme getirmiş olduğu ve bu bağlamda m. 393/1 hükmü göz önünde bulundurulduğunda, ilgili yerlere yazı yazması için mahkemeye bu yönde mutlaka bir başvuru yapılması gerektiği ifade edilebilir.

ERİŞİR bu bağlamda düzenleme tedbiri sonucunda düzenlenen hukuki ilişkiden doğan hakka uyulmadığı takdirde yine cebri icranın söz konusu olacağını ifade etmektedir³⁰. Yazar ayrıca düzenleme tedbirlerinin nitelikleri ve yarattığı etki itibarıyla eda (ifa) tedbirlerinden ayrı şekilde sınıflandırılmasını sağlayacak yeterli kıstasın bulunmadığını, bu sebeple de düzenleme tedbirlerinin de hukuk nitelik olarak eda tedbiri sayılması gerektiğini savunmaktadır³¹.

Her iki yaklaşım tarzı da değerlendirildiğinde bizim kanaatimiz, düzenleme tedbirleri bakımından da Kanunun m. 393/1 hükmünün uygulanmasının zorunlu olduğu yönündedir. Yani mahkeme bir uyuşmazlık bakımından düzenleme niteliğinde bir ihtiyati tedbire hükmedip dava sonucunu öne alacak bir karar vermişse, bu halde de ilgili tarafın HMK m. 393/1'e göre mahkeme veya icra dairesine başvurarak bu kararın gereğinin yerine getirilmesini talep etmesi gerekir. Aksi takdirde aynı hüküm gereğince tedbir

³⁰ Erişir, s. 502.

³¹ İbid, s. 505.

kendiliğinden kalkar. Medeni usul hukukunun şekli bir hukuk dalı olması ve asıl olan yorum metodunun lafzî yorum metodu olması³² da, yine kanaatimizce, bu görüşü pekiştirmektedir.

Yargıtay'ın da bu yönde bir kararı bulunmaktadır. 18. Hukuk Dairesi 12.02.2013 tarihinde verdiği kararda, Türkiye Boks Federasyonunun 21.10.2012 tarihinde yapacağı genel kurulun yapılmasının durdurulması yönünde konulmuş olan bir ihtiyati tedbir kararının, tedbirin bir hafta içerisinde uygulanmasının talep edilmemiş olması sebebiyle ortadan kalkmış olduğu kanaatine varmıştır³³.

IV. İhtiyati Tedbiri Tamamlayan İşlemler ve İhtiyati Tedbirin Uygulanmasını Talep Etme Zorunluluğu Arasındaki İlişki

İhtiyati tedbiri tamamlayan işlemler, ya da doktrin ve uygulamada ifade edildiği (ve kanımızca da daha uygun bir ifade olan) şekilde tamamlayıcı merasim, Kanunun 397. maddesinde, yine aynı başlık altında düzenlenmiştir. HMK ile, yukarıda bahsettiğimiz şekilde ihtiyati tedbir prosedürünün aşamalara ayrılmış olduğu bu hükümde de görülebilmektedir. Buna göre mahkeme tedbir kararını verdikten sonra m. 393/1 hükmü gereğince tedbiri koyduran kişi, kararın verilmesinden itibaren bir hafta içerisinde tedbiri uygulayacak olan mercie başvurarak tedbirin uygulanmasını talep etmek, m. 397/1 hükmüne göre de bu talebi takiben iki hafta içinde esas hakkındaki davasını açmak ve dava açtığına ilişkin evrakı, kararı uygulayan memura ibrazla dosyaya koydurmak ve karşılığında bir belge almak zorundadır. Bu ödevlerden ikincisi ihtiyati tedbiri tamamlayan işlemler olarak isimlendirilmektedir.

Her iki düzenleme bakımından da temel amacın aynı olduğu görülmektedir. Gerçek anlamda bir yargılama yapılmadan, hatta duruma göre karşı taraf dahi dinlenmeden ve yaklaşık ispat faaliyeti sonunda verilmiş olan ve karşı tarafın hukuk alanında sınırlayıcı bir etki yaratacak olan bir kararın ve bunun uygulanmasının ancak belli şartlar dâhilinde devamına izin verilebilmesi gerekir; aksinin kabulü menfaatler dengesine aykırı olacaktır³⁴. İşte bu çerçevede hem karar, hem de bizzat tedbirin kendisi bakımından m. 393/1 ve

³² Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 86.

³³ 18. HD, 12.02.2013, E. 189, K. 1679 (Yılmaz, Şerh, s. 1681).

³⁴ Özekes, s. 361; Arslan, s. 8; Deren-Yıldırım, s. 130.

m. 397/1 hükümlerindeki süreler getirilmiştir. Ancak bu iki hükmün ayrı olduğu da gözden kaçırılmamalıdır. Burada kanımızca kanun koyucu bilinçli bir tercih yaparak “ihtiyati tedbir kararını tamamlayan işlemler” ve “ihtiyati tedbiri tamamlayan işlemler” şeklinde bir ayrıma gitmiştir. Zira her iki durum birbirinden farklılık arz etmektedir. Bu iki düzenleme arasındaki en önemli fark, m. 397/1 hükmünün, sadece dava açılmasından önce konulan (ve uygulanması talep edilen) ihtiyati tedbirler bakımından söz konusu olması; buna karşılık m. 393/1 hükmündeki zorunluluğun ise tüm ihtiyati tedbirler bakımından geçerli olmasıdır. Gerçekten de ihtiyati tedbir dava görülürken verilmiş olsa bile, tedbir koyduran taraf kararın verilmesinden itibaren bir hafta içinde, kararın içeriğine göre mahkeme veya icra dairesine başvurarak, tedbirin uygulanmasını talep etmek zorundadır.

Yukarıda bahsettiğimiz gerekçe sebebiyle, ihtiyati tedbir kararını tamamlayan işlemler (m. 393/1) ile ihtiyati tedbiri tamamlayan işlemlerin (HMK m. 397/1) kavramsal olarak da birbirlerinden ayrılması gerekmektedir. Burada belki olması gereken bakımından değerlendirilmesi gereken husus, ihtiyati tedbiri tamamlayan işlemler (HMK m. 397/1) bakımından süreninin başlayacağı tarihin yeniden düzenlenmesidir. Kanun koyucu, ihtiyati tedbir prosedürünü (İİK’ndaki ihtiyati haciz yolunda olduğu gibi) daha net bir şekilde aşamalara ayırmış ancak söz konusu sürenin başlaması bakımından tedbirin uygulanmasını şart kılmamıştır. Oysaki ihtiyati hacizde ihtiyati haczi tamamlayan merasim süresinin başlaması için haczin gerçekleştirilmiş olması gerekmektedir (İİK m. 264). İlgili taraf elbette ki bunu beklemeden de davasını açabilir, ancak sürenin başlaması için haczin gerçekleştirilmiş olması gerekir. Kanaatimizce ihtiyati tedbir bakımından da aynı yolun izlenmesi, yani önce tedbirin talep edilmesi ve bunun üzerine uygulanması; bu uygulanma üzerine de dava açma süresinin başlaması daha uygun olurdu. Zira tedbirin karşı tarafın hukuk alanındaki etkisi taleple değil, uygulama ile başlayacak, bu sebeple sadece talep karşı taraf bakımından (kural olarak) bir zarara yol açmayacaktır. Nitekim HMK m. 393/1 hükmüne göre süresinde talepte bulunulmazsa tedbir kararı da zaten kendiliğinden ortadan kalkmış olacaktır.

Hem ihtiyati tedbir kararını, hem de ihtiyati tedbiri tamamlayan işlemlerin süresi içinde yerine getirilmemesi halinde kanun koyucu görünüş olarak aynı yaptırımı öngörmüştür. Tedbir kararını aldırın taraf süresi içerisinde

bunun uygulanmasını talep etmezse tedbir kararı kendiliğinden ortadan kalkar; süre geçtikten sonra talep yapılırsa, kararı uygulayacak olan merciin bunu yerine getirmemesi gerekir. Karar icra dairesi tarafından gerçekleştirilecekse icra müdürü bu durumu resen incelemeli ve kararı yerine getirmemelidir; aksi takdirde süresiz şikâyet yoluna başvurulabilir³⁵. İhtiyati tedbiri tamamlayan merasim süresi içerisinde yerine getirilmediği takdirde ise hem uygulanmış olan ihtiyati tedbir, hem de bunun dayanağı olan ihtiyati tedbir kararı kendiliğinden ortadan kalkar³⁶. İkinci halde uygulanmış olan tedbir de ortadan kalkmış olacağı için, Kanunun m. 397/3 hükmüne göre bu hususun ilgili yerlere (resen) bildirilmesi de gerekecektir.

V. İhtiyati Tedbiri Uygulayacak Olan Mercii ve Bunun Tedbirin Uygulanmasını Talep Etme Zorunluluğuna Olan Etkisi

İhtiyati tedbiri uygulayacak olan mercii, Kanunun 393. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilmiştir. Buna göre “*tedbir kararının uygulanması, kararı veren mahkemenin yargı çevresinde bulunan veya tedbir konusu mal ya da hakkın bulunduğu yer icra dairesinden talep edilir. Mahkeme, kararında belirtmek suretiyle, tedbirin uygulanmasında, yazı işleri müdürünü de görevlendirebilir*”. İhtiyati tedbirin uygulanmasında (ihtiyati haczin aksine) iki ayrı mercii görevli olabileceği esası benimsenmiştir. Buna göre asıl kural, tedbirin bir icra dairesi tarafından yerine getirilmesidir. Türk hukukunda yargı ve icra teşkilatlarının birbirinden ciddi şekilde ayrılmış olması bilinen bir olgudur. Buna göre mahkemelerin görevi hükmün verilmesine (ve kesinleşmesine) kadar sürmekte, bu hükmün icrası ise icra teşkilatı tarafından yerine getirilmektedir. Bu sebeple Türk doktrin ve uygulamasında medeni usul hukuku ve cebri icra hukuku birbirinden giderek uzaklaşmış ve bağımsız sayılabilecek hukuk disiplinleri haline gelmişlerdir. Bu yaklaşımın sonuçları, konumuz olan HMK m. 393. hükmünde de görülebilmektedir. Kanun koyucu tedbirin amacı veya etkisi bakımından hiçbir ayırım yapmadan, tedbirin uygulanmasında icra dairelerinin asıl görevli olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla mahkeme ihtiyati tedbir kararını verirken aksini belirtmemiş ise, görevli mercii icra dairesi olacaktır.

³⁵ (İhtiyati haciz bakımından) Özekes, s. 276; Postacıoğlu, s. 722.

³⁶ Yılmaz, Şerh, s. 1692.

Yetkili icra dairesi ise hükümde iki şekilde ifade edilmiştir. Buna göre talebin, ihtiyati tedbir kararını veren mahkemenin bulunduğu yerdeki veya tedbir konusu mal ya da hakkın bulunduğu yer icra dairesine yapılması gerekir. Tedbir konusu mal veya hakkın bulunduğu yer icra dairesinin yetkili kılınmış olması, istinabe kurumunun işletilmesine gerek kalmaması açısından usul ekonomisi ilkesi ile bağdaşan bir yaklaşımdır. Bu husus ihtiyati haciz uygulamasından farklılık arz etmektedir; zira İİK'nun 261. maddesine göre ihtiyati hacizde yetkili icra dairesi (sadece) ihtiyati haciz kararını veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesidir. İhtiyati hacizde tek bir icra dairesi yetkili kılındığı için bu yetki kesin yetki halidir³⁷. Hukuk Muhakemeleri Kanunundaki düzenlemede ise “veya” ifadesi kullanılmış olduğu ve mahkemenin kararında bunlardan birini yetkili kılacağı yönünde bir ifade de bulunmadığı için, bu konuda seçim hakkının tedbirin uygulanmasını isteyecek olan tarafta olduğu kanaatindeyiz. Buna göre tedbirin uygulanmasını isteyecek olan taraf, kendi tercihinine göre bunu kararı veren mahkemenin yargı çevresinde bulunan veya tedbir konusu mal ya da hakkın bulunduğu yer icra dairesinden talep edebilir. Ancak ihtiyati hacizde olduğu gibi buradaki yetki kuralı da kesin yetki halidir; dolayısıyla tedbiri koyduran taraf bu iki icra dairesinden birine başvurmak zorundadır; bu hükmün aksine bir yetki sözleşmesi yapılamaz³⁸.

Tedbiri yerine getirecek merciin icra dairesi olması halinde, bunun nasıl yapılacağı yönünde İİK'nda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu konuda icra dairesi HMK'ndaki hükümleri ve tedbir kararının içeriğini göz önünde bulundurarak tedbiri uygulamak durumundadır; yoksa tedbirin icrası ilamların icrası hükümlerine göre de yerine getirilemez³⁹. İhtiyati tedbirin yerine getirilmesi sırasında icra dairesi müdür veya kâtabi kanuna veya hadiseye aykırı bir işlem yaparsa veya tedbiri haklı bir sebep olmadan yerine

³⁷ Baki **Kuru**, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, İkinci Baskı, Ankara 2013, s. 1047; **Özkes**, s. 276.

³⁸ Birden çok icra dairesinin kesin yetkili olması hali ilk görünüşte ilginç gözükse de, bu duruma başka örnekler bulunduğu da bilinmektedir. Örneğin HMK'nun m. 7/1 hükmüne göre “... *dava sebebine göre kanunda, davalıların tamamı hakkında ortak yetkiyi taşıyan bir mahkeme belirtilmişse, davaya o yer mahkemesinde bakılır*”. Bu hükümde benzer şekilde birden çok mahkeme kesin yetkili kılınmıştır.

³⁹ **Umar**, s. 1153; **Öztek**, s. 445.

getirmekten kaçınırsa İİK hükümlerine göre şikâyet yoluna başvurulabilir. Ancak bu halde şikâyetin icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesine değil, ihtiyati tedbir kararını veren mahkemeye yapılması gerekir⁴⁰.

Yerine getirilmesinde icra dairesinin görevli olduğu tedbirler bakımından HMK m. 393/1 hükmünün, yani süresinde tedbirin uygulanmasını talep etme zorunluluğunun var olduğu yönünde bir tereddüt yoktur. Tedbiri koyduran taraf, tedbir kararından itibaren bir hafta içerisinde yetkili icra dairesine başvurarak tedbirin uygulanmasını talep etmek zorundadır, aksi takdirde tedbir kendiliğinden ortadan kalkar.

Kanun icra dairesinin yanı sıra, mahkemenin, kararında belirtmek suretiyle⁴¹, tedbirin uygulanmasında, yazı işleri müdürünü görevlendirebileceğini düzenlemiştir. Bu yaklaşım kanımızca daha doğru bir yaklaşımdır. Henüz sonuçlanmamış bir dava bakımından uygulanacak olan tedbirin kapsamını ve uygulanış şeklini mahkeme icra dairesinden çok daha iyi şekilde takdir edebilir. Bu sebeple ihtiyati tedbiri bizzat mahkemenin (yazı işleri müdürünün) uygulaması kanaatimizce daha uygun olacaktır. Bu düzenleme genel itibarıyla yerinde olmakla birlikte, kanımızca eleştirilebilir olan yönü, ihtiyati tedbiri doğrudan mahkemenin de uygulayabileceğinin hükümde yer almıyor olmasıdır. Tedbir yerine getirilirken hâkim de hazır bulunabilmelidir⁴².

Mahkemenin tedbir uygulayacak merci olarak mahkeme yazı işleri müdürünü belirlemiş olması halinde, HMK m. 393/1 hükmünün, yani süresinde tedbirin uygulanmasını talep etme zorunluluğunun uygulanmasının gerekip gerekmediği yönünde akılda bir soru işareti oluşabilir. Nitekim burada kararı veren ve uygulayacak olan (neredeyse) aynı mercidir. Ancak bir üst paragrafta da ifade ettiğimiz üzere aslında burada bir aynılık söz konusu değildir. Kararı veren mahkeme olmakla birlikte, uygulayacak olan, Kanunun açık ifadesi üzerine mahkeme değil, mahkemenin yazı işleri müdürüdür. Ayrıca yazı işleri müdürünün görevli kılınabilmesini düzenleyen HMK m. 393/2 hükmünde, aynı maddenin birinci fıkrasına (tedbirin uygulanmasını talep zorunluluğu) herhangi bir istisna getirilmemiştir. Bu gerek-

⁴⁰ **Yılmaz-Şerh**, s. 1683; Aksi yönde **Umar**, s. 1154.

⁴¹ *Yılmaz* böyle bir görevlendirmenin sonradan yapılamayacağını ifade etmektedir (**Yılmaz-Tedbirler I**, s. 933).

⁴² **Yılmaz**, *Tedbirler I*, s. 933; Aynı yönde **Özekes**, *Tedbir*, s. 130.

çelerle tedbiri uygulayacak olan merciin mahkeme yazı işleri müdürü olması halinde, tedbiri aldırın tarafın, kararın verilmesinden itibaren bir hafta içerisinde yazı işleri müdürüne başvurarak tedbirin uygulanmasını talep etmesinin zorunlu olduğu kanaatindeyiz⁴³.

Bu bağlamda son olarak, Kanunda açık hüküm bulunmamakla birlikte, düzenleme tedbirleri bakımından bizzat mahkemenin uygulamayı gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceği konusundan bahsetmek gerekmektedir. Örneğin tapu kaydına veya trafik siciline bir tedbirin işletilmesi yani tedbirin uygulanması için, mahkemenin ilgili sicile yazı yazması yeterli olacak mıdır? PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES bu soruya olumlu yanıt vermektedirler⁴⁴. Bu görüşün kabulü hiç kuşkusuz usul ekonomisi ilkesi bakımından faydalı olur. Ancak mahkemenin tedbiri bu şekilde doğrudan uygulaması kabul edilse bile, mahkemenin ilgili mercilere söz konusu yazıyı göndermesi işlemi tedbirin uygulanması anlamına geleceği için, bu işlemin talep üzerine ve HMK m. 393/4 hükmünde ifade edilen tutanağın da düzenlenmesi suretiyle yapılması gerekir. İhtiyati tedbire itiraz süresi tedbirin uygulanmasında karşı tarafın hazır bulunmadığı hallerde tutanağının kendisine tebliği ile başladığı için (m. 394) bu tutanağın pratik anlamda da çok büyük önemi bulunmaktadır. Bu gerekçeler göz önünde bulundurulduğunda, m. 393/1 hükmü gereğince tedbir koyduran tarafın yedi gün içinde bir talepte bulunması zorunluluğu kanımızca bu ihtimalde de vardır. Mahkemenin söz konusu yazıyı resen değil, tedbir koyduran tarafın talebi üzerine yapması gerekir.

SONUÇ

6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile ihtiyati tedbirler konusunda önemli bazı değişiklikler yapılmıştır. Bunlardan bir tanesi de ihtiyati tedbiri koyduran tarafın, ihtiyati hacizde olduğu gibi, Kanun tarafından

---

⁴³ *Yılmaz* da 1086 sayılı Kanun döneminde yazmış olduğu Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri adlı eserinde, tedbiri uygulayacak olan merciin yazı işleri müdürü veya (1086 sayılı Kanunun düzenlemesi çerçevesinde) kâtip olması halinde de tedbirin uygulanabilmesi için, tedbir koyduran kişinin mahkemeye başvurarak tedbirin uygulanmasını talep etmek zorunda olduğunu ifade etmiştir (*Yılmaz*, Tedbirler, s. 934).

⁴⁴ *Pekcanitez/Atalay/Özekes*, s. 1037.

belirlenmiş olan kesin süre içerisinde tedbiri uygulayacak olan mercie başvurma zorunluluğunun getirilmiş olmasıdır. Kanunun 393. maddesinin birinci fıkrasına göre ihtiyati tedbir kararının uygulanması, verildiği tarihten itibaren bir hafta içinde talep edilmek zorundadır. Aksi hâlde, kanuni süre içinde dava açılmış olsa dahi, tedbir kararı kendiliğinden kalkar. Bu zorunluluk ihtiyati tedbiri tamamlayan işlemlere (HMK m. 397) benzemektedir. Her iki halde de Kanunda belirlenmiş olan sürede başvuru yapılmadığı takdirde ihtiyati tedbir kararının kendiliğinden kalkması söz konusu olur; ihtiyati tedbiri tamamlayan işlemler bakımından ise, eğer uygulanmışsa, ihtiyati tedbir de aynı şekilde ortadan kalkar.

İhtiyati tedbirler, geçici hukuki koruma yollarının kılavuzunu oluşturmaktadır. Kanunlarda özel bir geçici hukuki koruma yolu öngörülmediği müddetçe, HMK'ndaki şartların sağlanması halinde ihtiyati tedbire hükmedilmesi mümkündür. Tedbirin içeriği bakımından takdir yetkisi mahkemeye bırakılmıştır. İhtiyati tedbirlerin eda (ifa), teminat veya düzenleme amaçlı olabileceği ifade edilmektedir. Teminat amaçlı tedbirler esas olmakla birlikte, dava sonucunun öne çekilmesi sonucunu doğurmayacak şekilde eda veya düzenleme amaçlı tedbirlere de hükmedilebilir. Bu sınıflandırma teorik bir sınıflandırma olup, kanun koyucu ihtiyati tedbirlerin türü bakımından bu şekilde bir sınıflandırmaya gitmemiş ve tüm ihtiyati tedbirleri aynı hükümlere tabi kılmıştır. Bu sebeple konulmuş olan tedbir hangi amaca yönelik olursa olsun, tedbirin (bir hafta içinde) uygulanmasının talep edilmesi zorunludur.

6100 sayılı Kanun ile ihtiyati tedbirlerin uygulanması bakımından iki ayrı merci tayin edilmiştir. Kanunun 393. maddesinin ikinci fıkrasına göre, tedbir kararının uygulanması, kararı veren mahkemenin yargı çevresinde bulunan veya tedbir konusu mal ya da hakkın bulunduğu yer icra dairesinden talep edilir. Mahkeme, ayrıca, kararında belirtmek suretiyle, tedbirin uygulanmasında, yazı işleri müdürünü de görevlendirebilir. Tedbir ister icra dairesi, ister mahkeme yazı işleri müdürü tarafından yerine getirilecek olsun, tedbiri koyduktan tarafın mutlaka süresinde bu mercie başvurarak tedbirin uygulanmasını talep etmesi gerekir. Aksi takdirde ihtiyati tedbir kararı kendiliğinden ortadan kalkar.

Bibliyografya

- Alangoya, Yavuz/Yıldırım, Kamil/Deren-Yıldırım, Nevhis;** Medenî Usul Hukuku Esasları, 8. Baskı, İstanbul 2012.
- Arslan, Ramazan;** Hukuk Muhakemeleri Kanununun Geçici Hukuki Korumalar Konusunda Getirdiği Yenilikler, Bankacılar Dergisi, Şubat 2013, s. 7-27.
- Başözen, Ahmet;** Güncel Yargıtay Kararları ve Yargıtay İBK Işığında İhtiyati Tedbir Kararlarının Temyizi Sorunu, Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan, Ankara 2014, s. 463-521.
- Boran Güneysu, Nilüfer;** Medeni Usul Hukukunda Karar, Ankara 2014.
- Deren-Yıldırım, Nevhis;** Haksız Rekabet Hukuku ile Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku'nda İhtiyati Tedbirler, 2. Baskı, İstanbul 2002.
- Erişir, Evrim;** Geçici Hukuki Korumanın Temelleri ve İhtiyati Tedbir Türleri, İstanbul 2013.
- Ermenek, İbrahim;** İflasın Ertelenmesi, 2. Baskı, Ankara 2010.
- Karşlı, Abdurrahim;** Medeni Muhakeme Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 2012.
- Kiraz, Taylan Özgür;** 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Getirilen Yenilikler, Ankara 2012.
- Konuralp, Haluk;** Medeni Usul Hukuku, Eskişehir 2006.
- Kuru, Baki;** Hukuk Muhakemeleri Usulü, Altıncı Baskı, Cilt II, İstanbul 2001.
- Kuru, Baki;** Hukuk Muhakemeleri Usulü, Altıncı Baskı, Cilt IV, İstanbul 2001.
- Kuru, Baki;** İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, İkinci Baskı, Ankara 2013.
- Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder;** Medeni Usul Hukuku, 25. Baskı, Ankara 2014.
- Muşul, Timuçin;** Medenî Usul Hukuku, 3. Bası, Ankara 2012.
- Önen, Ergun;** İnşai Dava, Ankara 1981.

- Özekes**, Muhammet; Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İhtiyati Tedbir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, 2002, s. 89-138, (Kısaltması: Özekes, Tedbir).
- Özekes**, Muhammet; İcra İflas Hukukunda İhtiyati Haciz, Ankara 1999, (Kısaltması: Özekes, İhtiyati Haciz).
- Özekes**, Muhammet/**Erişir**, Evrim; Konusu Para Alacağı Olan Geçici Hukuki Korumaların Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi, Legal Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi, 2006/3, Sayı 5, s. 1235-1274.
- Öztek**, Selçuk; Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Geçici Hukuki Koruma Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı X (İzmir/1-2 Ekim 2012), Ankara 2013, s. 428-461.
- Pekcanitez**, Hakan; Milletlerarası Tahkim'de Geçici Hukuki Koruma Önlemleri, Milletlerarası Tahkim Semineri, Ankara 2003, s.115-152.
- Pekcanitez**, Hakan/**Atalay** Oğuz/**Özekes**, Muhammet; Medeni Usul Hukuku, 14. Bası, Ankara 2013.
- Postacıoğlu**, İlhan E.; Medenî Usul Hukuku Dersleri, 6. Bası, İstanbul 1975.
- Ulukapı**, Ömer; Medeni Usul Hukuku, Konya 2014.
- Umar**, Bilge; Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2014.
- Üstündağ**, Saim; İhtiyati Tedbirler, İstanbul 1981.
- Üstündağ**, Saim; Medenî Yargılama Hukuku, 7. Bası, İstanbul 2000.
- Yılmaz**, Ejder; Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri, Cilt I, Ankara 2001, (Kısaltması: Yılmaz, Tedbirler I).
- Yılmaz**, Ejder; Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri, Cilt II, Ankara 2001, (Kısaltması: Yılmaz, Tedbirler II).
- Yılmaz**, Ejder; Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2014, (Kısaltması: Yılmaz, Şerh).